

*Prawa człowieka w pigułce.
15-minutowe ćwiczenia na lekcje*

**LUDZIE, MIEJSCA, WYBORY –
MIGRACJE MIĘDZYNARODOWE**

geografia

Niniejsza publikacja stanowi część serii wydanej w ramach projektu **Szkoła moich praw**, obejmującej 10 materiałów edukacyjnych przeznaczonych dla szkół ponadpodstawowych.

Wszystkie materiały można pobrać ze strony: www.amnesty.org.pl/szkolamoichpraw.

AUTORKI I AUTORZY MATERIAŁÓW EDUKACYJNYCH

1. *Giganci cyfrowi i nowe technologie a prawa człowieka* (edukacja obywatelska), Dominika Sokołowska
2. *Kiedy władza przekracza granice – prawa człowieka w praktyce* (edukacja obywatelska), Justyna Kuzar-Dembele
3. *Kobiety, mężczyźni, ludzie – o wolności od stereotypów* (edukacja zdrowotna), Monika Darmofał-Karanowska
4. *Odkrycia geograficzne – z czyjej perspektywy* (historia), Alicja Kosińska
5. *Prawa seksualne i reprodukcyjne* (edukacja obywatelska), Katarzyna Salejko
6. *Wykluczenie społeczne na przykładzie osób LGBTI* (edukacja obywatelska), Dariusz Grzemny
7. *Stereotypy, uprzedzenia i dyskryminacja* (edukacja obywatelska), Elżbieta Olczak
8. *Ludzie, miejsca, wybory – migracje międzynarodowe* (geografia), Elżbieta Olczak
9. *Zmiany klimatu a prawa człowieka* (geografia), Kalina Kabat
10. *Komunikacja niewykluczająca* (język polski), Mateusz Adamczyk

REDAKCJA MERYTORYCZNA: Katarzyna Salejko

REDAKCJA JĘZYKOWA I KOREKTA: Zuzanna Żółtowska

GRAFIKA: Joanna Luśnia

SKŁAD: Marzena Piłko

Copyright by Stowarzyszenie Amnesty International, Warszawa 2025

Materiał udostępniony na warunkach licencji Creative Commons – Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne 4.0 –
Na tych samych warunkach: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.pl>

Materiał powstał w ramach projektu *Szkoła moich praw* finansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Publikacja prezentuje wyłącznie poglądy autorek i autorów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministerstwa Edukacji Narodowej.

W całym tekście zastosowano język równościowy, nazywany też inkluzywnym. Jego celem jest podkreślenie obecności i włączenie perspektyw osób z grup marginalizowanych, a także tworzenie bardziej sprawiedliwych i włączających norm językowych, które odzwierciedlają różnorodność świata.

Ministerstwo
Edukacji Narodowej

LUDZIE, MIEJSCA, WYBORY – MIGRACJE MIĘDZYNARODOWE

Ćwiczenia realizują elementy podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia przedmiotu:

GEOGRAFIA

Dział VIII. Przemiany struktur demograficznych i społecznych oraz procesy osadnicze: rozmieszczenie i liczba ludności, przemiany demograficzne, migracje, zróżnicowanie religijne, kręgi kulturowe, sieć osadnicza, procesy urbanizacji, rozwój obszarów wiejskich.

Wymagania szczegółowe dotyczące wiedzy i umiejętności. Uczeń:

- 6) charakteryzuje główne kierunki i przyczyny migracji ludności na świecie;
- 7) dyskutuje na temat skutków wielkich ruchów migracyjnych dla społeczeństw i gospodarki wybranych państw świata, ze szczególnym uwzględnieniem krajów Europy, w tym Polski;
- 8) odróżnia uchodźstwo od migracji ekonomicznej oraz dostrzega problemy uchodźców, w tym dzieci, na wybranych przykładach z Europy i innych regionów świata.

Cele:

Dzięki udziałowi w ćwiczeniach osoby uczestniczące:

- rozpoznają różne przyczyny migracji (ekonomiczne, polityczne, klimatyczne, rodzinne) oraz potrafią odróżnić migracje dobrowolne od przymusowych;
- potrafią wyjaśnić wpływ języka na postrzeganie osób z doświadczeniem migracji oraz odróżniają stereotypy od indywidualnych historii;
- analizują doświadczenia migracyjne w skali globalnej, lokalnej i rodzinnej, dostrzegając ich osobisty i emocjonalny wymiar;
- rozwijają wiedzę o prawach osób z doświadczeniem migracji (np. prawo do azylu, zasada *non-refoulement*);
- analizują różne konsekwencje procesów migracyjnych (pozytywne i negatywne), krytycznie odnosząc się do przekazów medialnych.

ĆWICZENIE 1. DLACZEGO MIGRUJEMY?

15 MINUT

Materiały:

- Przed lekcją podziel salę na dwie części, np. przyklejając na podłodze taśmę malarską. Możesz to zrobić pomiędzy ławkami, tak by uniknąć przemeblowania. W jednej połowie klasy przyczep kartkę z dużą literą A, w drugiej z literą B.
- Przygotuj wcześniej zestaw karteczek z wyjaśnieniami przyczyn migracji. Wydrukuj je i potnij, tak aby móc rozdać każdej osobie w klasie jedną karteczkę. Jeśli osób jest więcej niż karteczek, możesz rozdać dwóm osobom tę samą przyczynę migracji. Nie ma przeszkód, aby więcej niż jedna osoba pracowała nad tym samym tematem (Załącznik 1. Zestaw karteczek – powody migracji).

Instrukcja:

1. Zaproś klasę do udziału w ćwiczeniu. Powiedz, że zajmiecie się tematem migracji w skali globalnej.
2. Wyjaśnij, że każda osoba jest obywatelką_obywatelem kraju A. Rozdaj pocięte karteczki, każda osoba w klasie dostaje jedną. Zadbaj, by było ich tyle, ile jest osób w klasie. Mogą się powtarzać.
3. Po rozdaniu karteczek zaproś wszystkich do indywidualnej refleksji. Poproś, by każdy podjął decyzję, czy chce wyjechać do kraju B, który znajduje się w drugiej części sali (połowa klasy oznaczona literą B), czy zostanie w swoim kraju, czyli w kraju A. Poproś, aby osoby, które podjęły decyzję o migracji, przeszły na stronę klasy oznaczoną literą B. Reszta pozostaje w części A.
4. Zaproś klasę do refleksji. Poproś, aby wszystkie osoby rozejrzały się i zobaczyły, ile osób migrowało, a ile pozostało w swoim kraju. Zadań pytania pomocnicze:
 - Z jakiego powodu podjąłeś_podjęłaś decyzję o migracji?
 - Co było najważniejszym bodźcem podczas podejmowania decyzji?
 - Czy były osoby, które mimo trudności zdecydowały się zostać w swoim kraju? Z jakiego powodu?Poproś wszystkie osoby po kolei o głośne odczytanie swoich karteczek.
5. Podsumuj ćwiczenie. Wyjaśnij, że ludzie migrują z bardzo różnych powodów, nie tylko ekonomicznych, ale też w poszukiwaniu bezpiecznego miejsca do życia, z miłości, ponieważ mają aspiracje i ambicje dotyczące własnego rozwoju. Motyw ekonomiczny nie jest w niczym gorszy od innych i tak samo stanowi ważne uzasadnienie decyzji migracyjnej. Podkreśl, że niektóre ze wskazanych powodów zmuszają do migracji (wtedy mówimy o migracjach przymusowych), a inne to migracje dobrowolne, nie mniej uzasadnione. Wyjaśnij, że każda osoba ma prawo decydować o swojej przyszłości.

Opcjonalne rozszerzenie ćwiczenia

Jeśli masz więcej czasu i chcesz pogłębić wiedzę młodzieży na temat przyczyn migracji, możesz rozszerzyć ćwiczenie. Rozłóż w różnych miejscach sali (w czterech kątach, na środku) kartki z zapisanymi dużymi literami kategoriami:

PRZYCZYNY
EKONOMICZNE

PRZYCZYNY
SPOŁECZNE/
RODZINNE

PRZYCZYNY
POLITYCZNE/
ZWIĄZANE
Z BEZPIECZEŃSTWEM

PRZYCZYNY
ŚRODOWISKOWE/
ZWIĄZANE
Z KRYZYSEM
KLIMATYCZNYM

INNE

Kartki rozłóż w taki sposób, aby osoby uczestniczące mogły się przemieszczać po sali i dopasować swoją karteczkę do pasującej kategorii przyczyn. Poproś, aby każda osoba jeszcze raz przeczytała swoją karteczkę i w zależności od tego, do której kategorii pasuje jej przyczyna migracji, ustawiła się w odpowiednim miejscu sali. Dotyczy to też osób, które miały na swoich karteczkach przyczyny pozostania w kraju pochodzenia. Następnie poproś wszystkie osoby o głośne odczytanie swoich karteczek i uzasadnienie dopasowania ich do danej kategorii.

Aktywność tę możesz przeprowadzić jeszcze przed podsumowaniem ćwiczenia.

Wskazówki dla osoby prowadzącej

1. Jeśli w klasie uczą się osoby z doświadczeniem migracji, uprzedź je wcześniej, że podczas zajęć będziesz realizować takie ćwiczenie. Może to być dla nich wyzwanie. Zapytaj więc, czy chcą wziąć udział. Jeśli nie, zgódź się na to. Możesz zaproponować im rolę obserwatorek_obserwatorów. Jeżeli wyrażą chęć uczestniczenia, możesz zaproponować, aby podały faktyczny powód migracji do Polski. Ale pod żadnym pozorem nie naciskaj na to. Jeśli osoby te będą gotowe, same opowiedzą swoją historię, jeśli nie, pozwól im milczeć. Jeżeli jednak będą chciały o sobie opowiedzieć, znajdź na to czas w trakcie ćwiczenia. Osobiste doświadczenia osób nam bliskich, takich, które znamy, mają wielką moc edukacyjną.
2. W trakcie ćwiczenia utrzymuj neutralną postawę wobec omawianego tematu i odwołuj się do faktów. Jeśli pojawią się krytyczne opinie na temat migracji, pozwól im wybrzmieć. Stworzenie przestrzeni, w której można swobodnie dzielić się przemyśleniami, jest pierwszym krokiem do rzeczowej rozmowy. Warto korzystać z tej możliwości w szkole.

ZAŁĄCZNIK 1. ZESTAW KARTECZEK – POWODY MIGRACJI

EKONOMICZNE:

Nie możesz znaleźć pracy w swoim kraju.

Masz pracę, ale zarabiasz tak mało, że trudno ci utrzymać rodzinę.

Chcesz pracować w nowoczesnej branży (np. IT), a w twoim kraju nie ma takiej możliwości.

SPOŁECZNE/RODZINNE:

Twoja najbliższa rodzina mieszka w innym państwie.

Zakochałeś_zakochałaś się w osobie z innego kraju i chcesz z nią zamieszkać.

Chcesz studiować na uniwersytecie za granicą.

Czujesz, że ze względu na swoją tożsamość nie ma dla ciebie miejsca ani w twojej rodzinie, ani w twoim kraju.

POLITYCZNE/ZWIĄZANE Z BEZPIECZEŃSTWEM:

W twoim kraju trwa wojna – boisz się o życie swoje i swojej rodziny.

W twoim kraju możesz trafić do więzienia tylko za to, że jesteś osobą LGBTI.

Twój znajomy został aresztowany za post na Facebooku, w którym wyraził niezadowolenie z działań prezydenta, a ty także dzielisz się podobnymi poglądami w swoich mediach społecznościowych.

Należysz do grupy mniejszościowej, narażonej w twoim kraju na dyskryminację, prześladowania.

ŚRODOWISKOWE, ZWIĄZANE Z KRYZYSEM KLIMATYCZNYM:

W twoim regionie występują coraz częstsze susze i nie można uprawiać ziemi.

Twoje miasto regularnie zalewają powodzie.

Po wielkim trzęsieniu ziemi wiele domów w twojej miejscowości zostało zniszczonych, twój także; nie masz gdzie mieszkać.

W twoim kraju, a szczególnie w okolicy, w której mieszkasz, występuje poważny problem z dostępem do wody pitnej. Aby ją zdobyć, musisz dotrzeć do beczkowozu, który niecodziennie dowozi czystą wodę.

INNE, ZWIĄZANE Z TWOIM ROZWOJEM:

Jesteś sportowczynią sportowcem i chcesz trenować bardziej profesjonalnie, niż to możliwe w twoim kraju.

Marzysz o karierze muzycznej, a w twoim kraju nie masz na to szans.

Po prostu chcesz spróbować życia w innym kraju, bo ciekawi cię świat.

POWODY DLA POZOSTANIA W KRAJU A:

Masz stabilną i dobrze płatną pracę.

Czujesz się bezpiecznie i komfortowo w miejscu, w którym żyjesz.

Masz wystarczające zasoby, aby poradzić sobie z widocznymi w twoim kraju skutkami kryzysu klimatycznego.

ĆWICZENIE 2. KIM ONI SĄ?

15 MINUT

Materiały: brak

Instrukcja:

- Wyjaśnij grupie, że w ramach tego ćwiczenia porozmawiacie o tym, jak postrzegamy innych ludzi – i jak łatwo możemy ich zredukować do językowych etykiet, przez co stają się dla nas mniej ludzcy. To jest właśnie mechanizm odczłowieczania, inaczej dehumanizacji.
- Poproś osoby uczestniczące, aby wzięły kartki i długopisy i zapisały po trzy skojarzenia z każdym ze słów, które po kolei będziesz zapisywać na tablicy/dużym arkuszu papieru:
 - migrant,
 - uchodźca,
 - obcy,
 - tłum,
 - przybysz.
- Zapowiedz, że przeczytasz teraz krótkie opisy sytuacji konkretnych osób. Poproś grupę o wystuchanie każdego i ponowne dopisanie do każdej sylwetki trzech pierwszych skojarzeń.
 - Nikita ma 14 lat, uciekł z mamą i młodszą siostrą z Charkowa w Ukrainie. Lubi grać w piłkę, chciałby zostać mechanikiem samochodowym i marzy o dostaniu się do technikum samochodowego.
 - Sara ma 19 lat, gdy miała 10 lat przyjechała do Polski z Damaszku w Syrii. Jej rodzinny dom został zbombardowany. W tym roku zdała maturę i rozpoczęła studia ekonomiczne. Uwielbia podróżować i piec syryjskie wypieki¹.
 - R. ma 34 lata. Jest Kurdyjką z miasta Al-Kamiszi w Syrii. Kiedy w jej okolicy zaczęła się wojna, życie całej rodziny zmieniło się w koszmar – wybuchy, strach, widok śmierci i przemocy. R. wraz z mężem, siostrzenicą i czwórką dzieci musiała uciekać. Podróż była bardzo długa

¹ Opowieści przygotowane przez autorkę ćwiczenia na podstawie własnych doświadczeń i kontaktów z osobami z doświadczeniem migracji. Obie wymienione osoby są fikcyjne, natomiast ich doświadczenia są prawdziwymi doświadczeniami osób znanych autorce ćwiczenia osobiście.

i niebezpieczna. Dziś R. mówi: „Uciekliśmy przed śmiercią. Każdego dnia czuliśmy, że możemy umrzeć. Chcemy tylko jednego: żeby nasze dzieci mogły dorastać w spokoju, bez strachu².”

4. Zaproś teraz osoby uczestniczące do pracy w parach. Poproś, aby porównały swoje skojarzenia z pierwszego i drugiego etapu ćwiczenia. Poproś o zaznaczenie różnic i podobieństw. Następnie zapytaj chętne do wypowiedzi pary o kluczowe wnioski z porównań.
5. Zaproś klasę do podsumowania ćwiczenia. Zapytaj, czym różniły się skojarzenia w pierwszym i drugim etapie aktywności. Zastanówcie się, z czego te różnice mogły wynikać, a jeśli żadnych nie było – też porozmawiajcie o przyczynach. Zapytaj klasę, co się zmienia, gdy za etykietą widzimy konkretną osobę z imieniem, wiekiem, marzeniami. Na koniec zadaj pytanie, z jakiego powodu jako ludzie tak łatwo ulegamy mechanizmowi odczułowieczania, kiedy mówimy np. o „migrantach” albo o „fali uchodźców”.

Wskazówki dla osoby prowadzącej

1. W trakcie ćwiczenia utrzymuj neutralną postawę wobec omawianego tematu i odwołuj się do faktów. Jeśli pojawią się krytyczne opinie na temat migracji, pozwól im wybrzmieć. Stworzenie przestrzeni, w której można swobodnie dzielić się przemyśleniami, jest pierwszym krokiem do rzeczowej rozmowy. Warto korzystać z tej możliwości w szkole.
2. Jeśli w klasie uczą się osoby z doświadczeniem migracji, uprzedź je wcześniej, że podczas zajęć będziesz realizować takie ćwiczenie. Może to być dla nich wyzwanie. Zapytaj więc, czy chcą wziąć udział. Jeśli nie, zgódź się na to. Możesz zaproponować im rolę obserwatorek/obserwatorów. Jeżeli wyrażą chęć uczestniczenia, to świetnie, ale pod żadnym pozorem nie naciskaj na to.

ĆWICZENIE 3. MIGRACJE W MOJEJ RODZINIE

15 MINUT

Materiały:

Przygotuj dla każdej osoby w klasie kartę pracy, na której będzie można udzielić odpowiedzi na poniższe pytania:

- Kto z mojej rodziny ma doświadczenie migracji? (Np. pradziadek, mama, wujek, ja sam_sama).
- Skąd dana osoba wyjechała? (Miejscowość/kraj).
- Dokąd ta osoba pojechała?
- Czy znasz powód, dla którego wyjechała? Opisz go krótko (praca, wojna, edukacja, małżeństwo, inne).

Instrukcja:

1. Zaproś klasę do wzięcia udziału w ćwiczeniu. Wyjaśnij, że będziecie się zajmować tematyką migracji w skali mikro, czyli w naszych rodzinach. Zapytaj: „Czy ktoś z waszej rodziny kiedyś się przeprowadzał – do innego miasta, kraju, a może na wieś?”. Zbierz odpowiedzi, kluczowe wnioski i zapisz na tablicy.
2. Poproś teraz osoby uczestniczące o pracę indywidualną. Rozdaj przygotowane wcześniej karty pracy lub poproś o przepisanie pytań z tablicy. Zachęć wszystkich do odpowiedzenia na zadane pytania. Zaznacz, że jeśli nie zna się historii takich osób, można napisać „brak danych” albo np. opisać sytuację osoby z grona znajomych. Jeśli ktoś zechce wykonać telefon do rodziców/napisać SMS z pytaniem o rodzinną historię, pozwól na to.
3. Zaproś klasę do pracy w parach. Poproś, aby osoby uczestniczące opowiedziały sobie to, co zapisały na swoich kartkach. Zaznacz, żeby mówiły tylko to, co chcą opowiedzieć. Jeśli historia dotyczy jakiejś traumy rodzinnej, nie ma obowiązku wyjawiania wszystkiego. Poproś, aby każda para wskazała przyczyny migracji rodzinnych.
4. Zaproś klasę do wspólnego podsumowania. Poproś, aby każda para podała przyczyny migracji, jakie pojawiły się w rozmowie. Zapisuj te kategorie na tablicy. Zapytaj, jakie wnioski płyną z tego ćwiczenia. Pozwól na swobodną rozmowę przez kilka minut. Na koniec możesz powiedzieć, że migracje to zjawisko uniwersalne – dotyczą każdej rodziny, choć w różnym czasie, z różnych przyczyn i w różnym stopniu. Warto pamiętać, że Polska była i jest krajem emigracji; dopiero od niedawna staje się krajem przyciągającym migrantki i migrantów.

² Na podstawie https://www.amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2019/09/Amnesty_modul-4-prawa-uchodzcow-uchodzczyn.pdf, s. 26, Amnesty International 2018.

Wskazówki dla osoby prowadzącej

1. Jeśli chcesz pogłębić temat, możesz zadać uczniom projekt do wykonania w domu. Zaproponuj, by porozmawiali z rodzicami/dziadkami i zebrali dwie–trzy krótkie historie migracyjne. Potem na lekcji możecie stworzyć „mapę migracji klasowych rodzin” z zaznaczonymi strzałkami na mapie Polski/Europy.
2. Jeśli w klasie uczą się osoby z doświadczeniem migracji, uprzedź je wcześniej, że podczas zajęć będziesz realizować takie ćwiczenie. Może to być dla nich wyzwanie. Zapytaj więc, czy chcą wziąć udział. Jeśli nie, zgódź się na to. Możesz zaproponować im rolę obserwatorek_obserwatorów. Jeżeli wyrażą chęć uczestniczenia, to świetnie, ale pod żadnym pozorem nie naciskaj na to. Jeśli osoby te będą gotowe, same opowiedzą swoją historię, jeśli nie, pozwól im milczeć. Jeżeli jednak będą chciały o sobie opowiedzieć, znajdź na to czas w trakcie ćwiczenia. Osobiste doświadczenia osób nam bliskich, takich, które znamy, mają wielką moc edukacyjną.
3. W trakcie ćwiczenia utrzymuj neutralną postawę wobec omawianego tematu i odwołuj się do faktów. Jeśli pojawią się krytyczne opinie na temat migracji, pozwól im wybrzmieć. Stworzenie przestrzeni, w której można swobodnie dzielić się przemyśleniami, jest pierwszym krokiem do rzeczowej rozmowy. Warto korzystać z tej możliwości w szkole.

ĆWICZENIE 4. PRAWDA CZY FAŁSZ?

15 MINUT

Materiały:

- kartki z napisami „PRAWDA” i „FAŁSZ”;
- zestaw stwierdzeń (Załącznik 1.) i odpowiedzi (Załącznik 2.).

Instrukcja:

1. Powieś dwie kartki albo plakaty z napisami „PRAWDA” i „FAŁSZ” w przeciwległych końcach sali.
2. Odczytuj zdania z listy zamieszczonej poniżej. Każda osoba uczestnicząca ma wybrać, czy dane zdanie jest prawdą, czy fałszem, i stanąć przy odpowiedniej kartce.
3. Poproś kilka osób, by powiedziały, dlaczego wybrały akurat tę opcję. Jeśli to poprawny wybór, możesz rozwinąć temat. Jeśli niepoprawny, możesz wyjaśnić, dlaczego nie. Na zakończenie ćwiczenia rozdaj osobom uczestniczącym odpowiedzi.

ZAŁĄCZNIK 1. STWIERDZENIA

- Możliwość starania się o ochronę międzynarodową w innym państwie jest prawem człowieka.
- Uchodźcą_uchodźczynią może być osoba, która opuściła swój kraj z powodów społeczno-ekonomicznych.
- Uchodźcą_uchodźczynią może być osoba, która doświadczyła w swoim kraju prześladowań ze względu na płeć lub tożsamość płciową.
- Większość osób z doświadczeniem uchodźstwa przebywa w zamożnych krajach rozwiniętych, gdyż kraje te przyznają więcej pieniędzy i panuje w nich bardziej stabilna sytuacja.
- Konwencja dotycząca statusu uchodźców z 1951 roku chroni uchodźców_uchodźczynie przed odesłaniem z powrotem do krajów, w których mogliby doświadczyć prześladowań.

ZAŁĄCZNIK 2. ODPOWIEDZI

- Możliwość starania się o ochronę międzynarodową w innym państwie jest prawem człowieka.
Prawda. Prawo do ubiegania się o azyl (ochronę międzynarodową) jest uznawane w międzynarodowych konwencjach praw człowieka, m.in. w Powszechnej deklaracji praw Człowieka (art. 14), gdzie zapisano, że każda osoba ma prawo szukać i korzystać z ochrony przed prześladowaniem w innych krajach. Zasady dotyczące ochrony uchodźców_uchodźczyń zostały szczegółowo rozwinięte w Konwencji dotyczącej statusu uchodźców z 1951 roku (tzw. konwencja genewska).
- Uchodźcą_uchodźczynią może być osoba, która opuściła swój kraj z powodów społeczno-
-ekonomicznych.
Fałsz (według klasycznej definicji). Zgodnie z Konwencją o statusie uchodźców z 1951 roku (i Protokołem z 1967) uchodźcą_uchodźczynią jest ktoś, kto z powodu uzasadnionego lęku przed prześladowaniem z przyczyn rasowych, religijnych, narodowościowych, przynależności do określonej grupy społecznej lub poglądów politycznych opuścił kraj i nie może lub nie chce korzystać z ochrony tego kraju. Powody ekonomiczne (ubóstwo, brak zatrudnienia) same w sobie nie mieszczą się w tej definicji – osoby, które migrują z takich powodów, są często określane jako migranci ekonomiczni, nie uchodźcy.
- Uchodźcą_uchodźczynią może być osoba, która doświadczyła prześladowań ze względu na płeć lub tożsamość płciową.
Prawda. W konwencji z 1951 roku płeć i tożsamość płciowa nie znalazły się wśród cech, z powodu których osoba może być prześladowana, uznawanych za przesłankę do przyznania osobie statusu uchodźcy, wyznaczają jednak przynależność do określonej grupy społecznej. Przykładowo jeśli kobieta jest prześladowana, bo nie chce wypełniać określonych oczekiwań społecznych stawianych kobietom w jej kraju (np. zawrzeć związku małżeńskiego), i uważa, że nie może liczyć na ochronę władz, wówczas będzie się jej należał status uchodźczyny.
- Większość osób z doświadczeniem uchodźstwa przebywa w zamożnych krajach rozwiniętych, gdyż kraje te przyznają więcej pieniędzy i panuje w nich bardziej stabilna sytuacja.
Fałsz: Dane demograficzne mówią o odwrotnej sytuacji. Według UNHCR 73% uchodźców_uchodźczyń przebywa obecnie w krajach o niskich i średnich dochodach. Innymi słowy to kraje rozwijające się ponoszą ciężar przyjmowania osób z doświadczeniem uchodźstwa, często mimo ograniczonych zasobów. Turcja jest często wskazywana jako kraj przyjmujący największą liczbę uchodźców_uchodźczyń (szczególnie z Syrii).
- Konwencja dotycząca statusu uchodźców z 1951 roku chroni uchodźców_uchodźczynie przed odesłaniem do krajów, w których mogliby doświadczyć prześladowań.
Prawda. Jednym z kluczowych zapisów w tym dokumencie jest zasada *non-refoulement* zawarta w art. 33 (ust. 1): państwa sygnatariusze nie mogą wydalić lub odesłać uchodźcy_uchodźczyny do państwa, w którym byliby narażeni na zagrożenie życia lub wolności z przyczyn objętych Konwencją.

Materiały:

- przygotowane kartki z zadaniem dla grup: grupa A – korzyści wynikające z przybywania do kraju osób z doświadczeniem migracji, grupa B – wyzwania związane z przybywaniem do kraju osób z doświadczeniem migracji.

Instrukcja:

1. Zaproś klasę do ćwiczenia. Wyjaśnij, że porozmawiacie na temat korzyści i wyzwań związanych z procesami migracyjnymi. Zapisz na tablicy temat zajęć: „Migracje – korzyść czy wyzwanie dla państw?”. Zapytaj osoby uczestniczące, co słyszą na ten temat w debacie publicznej. Zapisuj wszystko, co młodzież mówi. Wyjaśnij, że za chwilę podejmiecie rozmowę o korzyściach i konsekwencjach procesów migracyjnych.
2. Zaproś klasę do pracy w dwóch zespołach (dokonaj podziału według swojej sprawdzonej metody). Poproś, aby zespoły wylosowały temat, którym się zajmą:
 - grupa A – korzyści wynikające z przybywania do kraju osób z doświadczeniem migracji;
 - grupa B – wyzwania związane z przybywaniem do kraju osób z doświadczeniem migracji.
3. Poproś grupy o przygotowanie i zapisanie od trzech do pięciu przykładów na zadany temat. Jeśli zauważysz, że młodzież ma z tym trudności, podpowiedz:
 - korzyści związane z migracjami: wzbogacająca różnorodność kulturowa, innowacje wynikające z różnorodności, przybywanie nowych pracowników_pracowniczek, podatki płacone przez migrantów, wzrost PKB wytwarzany przez przybywające do kraju osoby;
 - wyzwania związane z migracjami: trudności integracyjne, koszty związane z procesami integracyjnymi, konflikty na tle różnic kulturowych, trudności w komunikacji, obawy o bezpieczeństwo, wykorzystywanie tematu migracji do walki politycznej.
4. Zaproś grupy do rozmowy. Poproś grupę A o przedstawienie swoich przykładów. Potem poproś o to samo grupę B. Pozwól grupom na wzajemne zadawanie sobie pytań, pamiętając o ograniczonym czasie.
5. Zaproś klasę do podsumowania ćwiczenia. Zapytaj: czy któreś przykłady szczególnie do was przemówiły, były bardziej przekonujące? Zachęć wszystkich do dyskusji na temat tego, że te same procesy mogą jednocześnie przynosić korzyści i wiązać się z wyzwaniami. Zapytaj uczniów_uczennice, czy mają pomysł na to, jak znaleźć równowagę między korzyściami a wyzwaniami związanymi z procesami migracyjnymi. Zapisuj na tablicy wszystko, co pada w dyskusji. Jeśli masz więcej czasu, możesz to wykorzystać jako punkt wyjścia do dalszej pracy w tym temacie.
6. Podsumuj całe ćwiczenie. Wyjaśnij, że procesy migracyjne mają złożone skutki. Wspierają gospodarkę, ale też niosą za sobą wyzwania społeczne. Konieczne jest patrzenie na nie całościowo oraz czerpanie z doświadczeń innych krajów w obszarze procesów integracyjnych.

Wskazówki dla osoby prowadzącej

1. W trakcie ćwiczenia utrzymuj neutralną postawę wobec omawianego tematu i odwołuj się do faktów. Jeśli pojawią się krytyczne opinie na temat migracji, pozwól im wybrzmieć. Stworzenie przestrzeni, w której można swobodnie dzielić się przemyśleniami, jest pierwszym krokiem do rzeczowej rozmowy. Warto korzystać z tej możliwości w szkole.
2. Jeśli w klasie uczą się osoby z doświadczeniem migracji, uprzedź je wcześniej, że podczas zajęć będziesz realizować takie ćwiczenie. Może to być dla nich wyzwanie. Zapytaj więc, czy chcą wziąć udział. Jeśli nie, zgódź się na to. Możesz zaproponować im rolę obserwatorek_obserwatorów. Jeżeli wyrażą chęć uczestniczenia, to świetnie, ale pod żadnym pozorem nie naciskaj na to.

